

31.12.2025

Espoon vammaisneuvosto
Rådet för personer med funktionsnedsättning i Esbo

Espoon Vammaisneuvoston ja sen Rakennetaan Kaikille -työryhmän lausunto Helsingin seudun liikennejärjestelmäsuunnitelman ja sen vaikutusarviointisuunnitelmaan, HSL/194/08.00.00.01/2025

Lausunto pohjautuu saatuihin asiakirjoihin

'Vuorovaikutus ja viestintä Helsingin seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma 2027:n laadinnassa' sekä luonnokseen 'Vaikutusten arviointiohjelma'.

Vammaisneuvostot ovat kuntalain mukaisia vaikuttamistoimielimiä, joille on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä vammaisten henkilöiden hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden, elinympäristön, asumisen, liikkumisen tai päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen taikka heidän tarvitsemiensa palvelujen kannalta (Kuntalaki §28).

Espoon Vammaisneuvosto on valtuuttanut sen Rakennetaan kaikille -työryhmän hoitamaan rakennuksien ja rakennetun ympäristön esteettömyyteen liittyviä tehtäviä, siten myös liikkumisesta, liikenteestä ja siihen liittyvästä infrasta.

Rakennetaan kaikille -työryhmä koostuu järjestöedustajista, kokemusasiantuntijoista, vanhusneuvoston edustajista ja kaupungin eri toimialojen edustajista (mm. kaavoitus, rakentaminen, liikenne, tilapalvelut).

Rakennetaan kaikille -työryhmä (jatkossa RAKA) esittää seuraavien asioiden huomioon ottamista, jotta HSL:n liikennejärjestelmän vaikutusarvioinnissa huomioidaan sekä toimimis- ja liikkumisesteisten ihmisten tarpeiden (esteettömyys, (digi)saavutettavuus, käytettävyyys sekä turvallisuus) kehittäminen sekä erityistarpeet kaikenlaisen informaation keräämisessä em. erityisryhmiltä.

Yleistä

Espoossa HSL:n alainen ja muukin joukkoliikenne (VR) on kokenut suuria mullistuksia lähimenneisyydessä. Länsimetro aloitti toimintansa ja samalla vakiintuneet bussilinjat muuttuivat täysin. Myös pikaraitiotien valmistuminen toi muutoksia Espoon joukkoliikenteeseen. Lisää muutoksia saadaan mm. kaupunkiradan ja sen asemaympäristöjen (etenkin liikenneasemat) sekä yhä laajemmin rakennettavien pyöräbaanojen valmistuttua. Mikroliikenne eli (sähkö)potkulaudat ovat tuoneet aivan uudenlaisen tavan liikkua ja sen tuomat edut ja haitat (väärin pysäköidyt laudat tuovat esteitä ja vaaratilanteita liikkumiselle) tulee huomioida osana kaupunkiliikennettä.

Mikä joukkoliikennettä halutaan kehittää aidosti kaikkia asukkaita ja käyttäjäryhmiä koskevaksi liikkumismuodoksi, tulee esteettömyyteen ja digisaavutettavuuteen sekä turvallisuuteen kiinnittää paljon enemmän huomiota. Nykyratkaisuissa korostuu puute riittävän laajasta esteettömyysasioiden ymmärryksestä.

31.12.2025

Vammaisneuvostossa sekä sen RAKA-työryhmässä on ollut vuosien varrella jonkin verran asiantuntijoita esittelemässä HSL:n, Espoon, Länsimetron, Pikaraitiotien ja Väyläviraston suunnitelmia. Siitä huolimatta vammaisneuvosto ja RAKA-työryhmä on saanut pääsääntöisesti kriittistä palautetta em. tahojen palveluista Espoon alueella.

Erityisen huonoa on ollut vuorovaikutus toimimis- ja liikkumisesteisten ihmisten ja järjestöjen kanssa.

Yhdenvertaisesti toimiva yhteiskunta – ja liikennejärjestelmä sen osana – edellyttää jo suunnitteluvaiheessa kaikkien käyttäjätahojen, myös toimimis- ja liikkumisesteisten henkilöiden kuulemista ja huomioon ottamista.

Tässä liikennejärjestelmäsuunnitelmassa ja sen vaikutusarvioinnissa ei huomioida esteettömyyttä tai yhdenvertaisuutta riittävästi.

Yhdenvertainen liikkuminen ei ole mahdollista

Tässä muutamia esimerkkejä RAKA-työryhmän saamista palautteista esteettömyyden, digiesteettömyyden sekä käytettävyyden osalta, jossa parempi vuorovaikutus ja laaja esteettömyyden ymmärtäminen olisi voinut tuoda yhdenvertaisemman mahdollisuuden tai yleensä edes mahdollisuuden käyttää julkisen liikennejärjestelmän osia:

- HSL:n lipunmyyntiautomaatit ja liikennevälineissä sijaitsevat lipunlukijat tms. automaatit eivät edelleenkään ole digi-esteettömiä, vaikka saavutettavuusdirektiivi¹ tuli voimaan täysimääräisesti jo vuonna 2020
- Länsimetron asema-alueet ovat sisätiloissa. Silti metrojunan ja laiturin välinen aukko on suunniteltu ja/tai toteutettu niin leveäksi, että mm. manuaalipyörätuolin, lasten pyörätuolien ja monien rollaattoreiden renkaat putoavat tähän aukkoon. Tämä liian suuri aukko estää metron käytön Espoossa monilla käyttäjäryhmillä esteettömästi, vaikka Länsi-Metroa mainostettiin esteettömänä kulkuvälineenä.
- Esteettömän reitin tulisi olla aina lyhin reitti, mutta monissa paikoissa ja etenkin nyt kaupunkiradan asemaympäristöjen liikenneasemia suunniteltaessa on reitti liikkumisesteisten (jatkossa LE) saattoliikennepaikalta lähtölaiturille käytettävyyden kannalta liian pitkä.
- Bussiliikenteen pysäkkien käyttäminen on mahdotonta. Bussipysäkkejä on Espoossa reilu 1600 kpl. Mainoksissa on kerrottu esteettömästä

¹ * *Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta (309/2019) tuli täysimääräisesti voimaan jo vuoden 2020 aikana. Tällä lailla pannaan täytäntöön julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten digisaavutettavuudesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU 2016/2102), laki tunnetaan myös saavutettavuusdirektiivi-käsitteellä.)*

31.12.2025

kalustosta ja bussiliikenteestä yleensä, mutta pelkkä esteetön bussi tai bussipysäkki ei riitä, vaan sinne bussipysäkille on päästävä esteettömästi, mikä ei toteudu riittävän laajasti.

Käytännössä Espoossa, jos hyvin käy, pääset lähipysäkillesi esteettömästi ja saapuva bussi saattaa ollakin käyttäjälle riittävän esteetön, mutta pysäkki, jolla käyttäjän pitäisi päästä pois, ei olekaan esteetön.

- HSL:n palautejärjestelmä ei toimi tai annetulla palautteella ei ole vaikutusta. Esteettömyysasioita ei ymmärretä palautetta annettaessa tai palautteen käsittelijällä ei ole riittävään tietoa/ymmärrystä esteettömyydestä.

- Kuljettajien koulutusta on tehostettava, jotta mm. apuvälineen kanssa voi tosiasiallisesti päästä liikennevälineeseen.

Esim. ruuhkaisina aikoina pysäkille ajava bussi ei mahdu pysähtymään pysäkkikorokkeen luona, joten bussi pysähtyy ainoastaan korokkeen ulkopuolella, josta pyörällisellä apuvälineellä, esim. rollaattorilla kulkeva henkilö ei pääse bussiin. Asiasta on annettu vuosien aikana palautteita, mutta kuljettajat eivät silti huomioi pysäkillä odottavia pyörällisen apuvälineen käyttäjiä ja pysähdy enää uudestaan pysäkkikorokkeen luona.

- Liikenteen poikkeustilanteissa (jopa suunnitelluissa ja pitkäkestoisissa) toimimis- ja liikkumisesteisten henkilöiden tarpeet on unohdettu tai sivuutettu, eikä palvelujen käyttäminen ole mahdollista.

RAKA-työryhmä korostaa, että monet yhdenvertaista liikkumista edistävät merkittävät huomiot ja kommentit jäävät saamatta suunnittelu- ja toteuttamisvaiheessa, kun vammaisneuvostoja sekä vammais- tai sairausjärjestöjä ei kuulla suunnitelmallisesti.

Toinen mittava puute on kansalaisiin ja asukkaisiin vaikuttamisen kohdassa, jossa ei edes mahdollisteta muuta kuin sähköistä osallistumista. On huomioitavaa, että juuri toimimis- ja liikkumisesteisten ryhmässä käyttäjinä ja asukkaina on paljon henkilöitä, joiden digitaidot ovat puutteellisia tai digilaitteiden käyttö on vaikeaa, jopa mahdotonta sairauden tai vamman takia.

Kohdassa 3.3.3 tulee siis kiinnittää huomiota viestinnän välineisiin ja tapoihin, joilla saavutetaan digi-esteettömästi ja muutoinkin kuin digitaalisesti toimimis- ja liikkumisesteisiä henkilöitä.

Vaikka metodina on satunnaisotanta, on kuitenkin mietittävä erityisryhmäkohtaisia haastatteluita tai muita metodeja, joilla saadaan aidosti mukaan erityisryhmät kertomaan liikennejärjestelmän puutteista ja kehittämis ehdotuksista.

Kommentit pyydettyihin kysymyksiin:

- Suunnitteluun ja koko prosessiin tulee pyytää kommentteja HSL-alueen vammaisneuvostoilta/ko. kunnan vammaisneuvostolta.

Myös järjestökentän/ kokemusasiantuntijoiden tietämystä pitää hyödyntää laajemmin.

31.12.2025

- Vammaisvaikutusten arviointi unohdetaan nykyisin osana kaikkea julkisen hallinnon valmisteluprosessia. Ko. vaikutusarvioinnin tekeminen voisi tuoda selkeämmin esille moninaisia tarpeita huomata ja huomioida ihmisten liikkumisen erityistilanteita.
- Eri kohderyhmäviestinnässä on huomioitava eri lailla vammaiset ja digitaidottomat henkilöt.
- Yhdenvertaisuus ja liikkumisvapaus ovat perustuslain mukaisia perusoikeuksia, joiden toteutumisessa prosessissa tulee arvioida vammaisten kannalta.

RAKA pyytää saada vastauksen tähän lausuntoon

Espoossa 31.12.2025

Pirkko Kuusela
Vammaisneuvoston puheenjohtaja

Hanne Österberg
Rakennetaan kaikille -työryhmän puheenjohtaja

Jakelu

HSL hsl@hsl.fi

Vammaisneuvoston ja sen Rakennetaan kaikille -työryhmän jäsenet ja varajäsenet